

אז מי הבוס בבית?

ויכוח מר בין אברהם לשרה מסתיים בהכרעה של הבורא בכבודו ובעצמו, וממנה אנו למדים את המודל הנכון לניהול הבית היהודי, וחלוקת התפקידים הנכונה בין הבעל והאישה

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת וירא

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות הרב יוסף וזוגתו מרת יעל ומשפחתם שיחיו מיכאלשויילי

לתרומות והקדשות צרו קשר JEWISHINSIGHTS@SHLUCHIM.ORG
להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישע' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
כיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2024 by
Shluchim Office International

תוכן השיעור

5. א. שמע בקול האישה.....

פרשתנו מספרת ששרה רואה את ישמעאל 'מצחק' (מקור 1). המדרש מסביר, שהוא התעסק בעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים (מקור 2). עקב כך שרה דורשת מאברהם לגרש את הגר וישמעאל מביתם. אברהם מתקשה בכך, אולם ה' מצווה אותו "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". (מקור 3) האם על הבעל לשמוע תמיד בקול אשתו?

9. ב. תפקיד המים בגוף ובנפש האדם.....

לאחר פטירת מרים, לבני ישראל נגמרו המים, וה' מורה למשה להוציא מים מן הסלע (מקור 4). חז"ל מסבירים שבזכות מרים הייתה לעם באר ניסית שסיפקה מים, ובשל פטירתה נעלמה הבאר, ולכן היו זקוקים לנס מיוחד בשביל להחזיר אותה (מקור 5).

שואל הרבי: מהו הקשר החזק בין המים למרים עד כדי כך שלאחר פטירתה נדרש ציווי ונס מיוחד שהמים יחזרו לישראל?

ההסבר בהקדים:

הרמב"ם אומר שאחד התפקידים של המים בגוף האדם הוא לרכך את המזון ולהוליך את הדם לכל הגוף, שלולא המים ייעשה סמיך ולא יזרום לכל חלקי הגוף.

המשמעות של זה בעבודת האדם: יכול אדם להבין בשכלו כיצד עליו לנהוג ואף להרגיש כך בליבו, אך בפועל זה לא יגיע לכח המעשה. מהאדם נדרש לוודא שהתובנה והרגש ישפיעו על כל הכוחות בנפש עד המעשה בפועל, כמו המים שפועלים שהדם יגיע לכל האברים כולם.

9. ג. תפקידי האיש ואשה בבית הישראלי.....

העיקרון נכון גם במבנה המשפחתי-יהודי: תפקידו של הבעל הוא להתוות את הכיוון לפיו הבית יתנהל - חינוך הילדים והנהגת הבית בדרך התורה. תפקיד האשה הוא לנווט ולהחליט מהי דרך הביצוע הנכונה בצורה פרטנית עד המימוש בפועל. (כמו המים, שמוליכים את הדם לכל הגוף, ומסמלים את מימוש התובנות שכליות והרגשות במעשה בפועל).

כך קרה בביתו של אברהם, שהנחה את אנשי ביתו לנהוג כרצון ה', אולם שרה היתה זו שידעה איך ליישם זאת בפועל. מכאן למדים הוראה לכל אישה בישראל, שעליה ליישם את החינוך וההנהגה בדרך היהדות, ועל הבעל לשמוע בקולה.

הוראה מפתיעה אל אברהם אבינו, תלמד אותנו על תפיסתה העמוקה של התורה על איך צריך להתנהל הבית היהודי. בשיעור שלפנינו נלמד כיצד צריכה להתבצע חלוקת התפקידים בין הבעל לאישה. מסע שיאיר את ביתנו באור חדש.

השיעור לפרשת וירא

משיחת י"ב תמוז ה'תשכ"א, הנחה בלתי מוגה.

תורת מנחם-התוועדויות כרך ל"א, עמוד 136 ואילך

[לשמיעת השיחה:](#)

א. שְׁמַע בְּקוֹל הָאִשָּׁה

קונפליקט משפחתי

אברהם ושרה נשואים שישים שנה ועדיין לא זכו לחבוק פרי בטן. הם ניסו הכול כדי לזכות לברכת ה', עלו ארצה במסירות נפש ופעלו לפרסם את שם האלוקים – אבל השנים חולפות ודבר לא מתקדם.

כצעד אחרון, עודדה שרה את אברהם לעשות מעשה נחרץ: לשאת את שפחתה, הגר, לאישה שנייה.

חשוב לציין את מה שהתורה מדגישה: זאת הייתה יוזמתה של שרה. היא זו שדחפה את אברהם והגר להתחתן. בלעדיה, זה לא היה נעשה. זה לגמרי הגיע מצדה של שרה, כשהמטרה הייתה, "אולי אֶבְנֶה מִמָּנָה".

הכוונה הפשוטה היא, שילדי השפחה נחשבו כילדי הגבירה.

אך ישנו פירוש נוסף. שרה קיוותה כי כאשר ה' יראה עד כמה היא מוכנה להקריב למען הבאת ילד – זה עצמו יעורר נס עבורה.

הבלתי-יאומן קורה. הגר מולידה לאברהם את ישמעאל, ואברהם הופך להיות אבא.

חולפות שלוש עשרה שנים מלידת ישמעאל, והנס האמיתי מתרחש. שרה נכנסת להיריון, וביתו של אברהם מתמלא בשני ילדים: ישמעאל ויצחק.

הילדים גדלים, אבל אז נוצר חיכוך: שרה רואה את ישמעאל 'מצחק'. שרה נחרדת מהמחשבה שישמעאל יהיה ה'חונך' של בנה יחידה.

מקור 1 ספר בראשית, פרק כ"א, פסוקים ט-י

וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק.

וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם: "גֵּרֶשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאִמָּה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק".

מה זה 'מצחק'? מה הוא עשה שהטריד אותה כל כך?

לתלמיד
עמ' 3

מקור 2 תוספתא, סוטה ו'

דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק, אֵין צָחוּק הָאָמֹר כָּאֵן אֵלָא עֲבוּדָה זָרָה... שְׁהִיתָה אִמְנוּ שָׂרָה רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל שְׁהִיא בּוֹנָה בְּמִסִּין (במות), וְצַד חֲגָבִים, וּמַעֲלָה וּמִקְטִיר לְעַבְדָּה זָרָה.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין שָׁחוּק הָאָמֹר כָּאֵן אֵלָא גִלּוּי עֲרִיּוֹת... שְׁהִיתָה אִמְנוּ שָׂרָה רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל מַעֲנָה אֶת הַנָּשִׁים.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר אֵין לְשׁוֹן צָחוּק אֵלָא שְׁפִיכוֹת דָּמִים... שְׁהִיתָה אִמְנוּ שָׂרָה רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל נוֹטֵל קֶשֶׁת וְחֲצִים וּמְזַרֵק כְּלָפִי יִצְחָק.

לתלמיד
עמ' 3

במילים פשוטות, ישמעאל היה עובד עבודה זרה, עוסק בגילוי עריות, וגם אלים ואגרסיבי – "ילד בריון". שרה נחרדה בראותה שבנה גדל תחת השפעה זו בתוך ביתה שלה. ישמעאל כבר היה בחור מגודל בן עשרים ושבע. שמתבטל בבית אביו, ושרה החליטה שהגיע הזמן להסביר לו שעליו להתחיל חיים משלו ולדאוג לעצמו מבלי להוות סיכון לאחרים.

היא דורשת מאברהם לגרש את ישמעאל מהבית יחד עם אמו הגר, ולהתנתק מהילד – מבנו בכורו, שנולד לאחר שמונים ושש שנות המתנה. אברהם כמובן מסרב והוויכוח עולה לטונים גבוהים. הם לא מצליחים להגיע להכרעה (זה העימות היחידי בין בעל ואישה המתואר בתורה...). עד שה' מתערב ומצווה את אברהם לשמוע לקול שרה ולהיפרד מישמעאל.

הקב"ה בעצמו מתערב

מקור 3 ספר בראשית, פרק כ"א, פסוקים י"א-י"ג

וַיֵּרֶע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנוֹ. וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל אַבְרָהָם: "אֵל יִרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנָּעַר וְעַל אִמָּתּוֹ, כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע. וְגַם אֵת בֶּן הָאִמָּה לְגוֹי אֲשִׁימֶנּוּ כִּי זֶרַעָהּ הוּא."

לתלמיד
עמ' 3

כאשר בוחנים את המילים שאלוקים אמר לאברהם, אנו רואים שזו הצהרה רבת משמעות. אלוקים לא אמר לו, "היא צודקת במקרה הזה". אלא, "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה!". זה ציווי לחיים.

השאלה היא, מדוע? מדוע על אברהם לשמוע לכל מה שאשתו אומרת? מה זה אומר לנו? האם זו הוראה גם עבור צאצאי אברהם?

1. תפקיד המים בגוף ובנפש האדם

הבה נקפוץ כמה דורות קדימה. אנו עומדים לקראת סיום מסעם של בני ישראל במדבר, כאשר מרים, אחות משה, מסתלקת לבית עולמה.

מקור 4 ספר במדבר, פרק כ', פסוקים א-ב; ז-ח

וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר צֵן בְּחֹדֶשׁ הָרָאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקִדְשׁ וַתָּמָת שָׁם מֶרְיָם וַתִּקְבֹּר שָׁם. וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֲרֹן.

לתלמיד
עמ' 4

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. קַח אֶת הַמַּטֵּה וְהִקְהַל אֶת הָעֵדָה אֹתָהּ וְאֹהֲרֹן אֲחִיךָ וַדְּבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִימּוֹ וְהוּצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם.

מיד לאחר שהתורה מספרת על מות מרים, היא מציינת שלעם לא היה מים, והיה צורך שמשה יעשה נס מיוחד ויוציא מים מן הסלע. (כהערת אגב: זהו האירוע בו משה מכה בסלע במקום לדבר עמו. כתוצאה מכך הוא נענש שלא להיכנס אל הארץ המובטחת).

אבל מה הקשר בין מיתת מרים למחסור במים? מלמדת אותנו הגמרא, שבמהלך כל נדודי בני ישראל במדבר – נדדה עמם באר מים באופן ניסי בזכות מרים. כאשר היא נפטרה – הסתיים הנס, וכעת בני ישראל היו זקוקים לנס חדש.

מקור 5 תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף ט' עמוד א'

רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה פְּרָנְסִים טוֹבִים עָמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי הָעוֹלָם, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמֶרְיָם. וְשְׁלֹשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נִתְּנוּ עַל יָדָם, וְאֵלֵי הָעוֹלָם: בָּאֵר, וְעֶזְרָה, וּמֶן. בָּאֵר – בְּזִכְיוֹת מֶרְיָם, עָמְדוּ עָנָן – בְּזִכְיוֹת אֹהֲרֹן, מֶן – בְּזִכְיוֹת מֹשֶׁה.

לתלמיד
עמ' 4

מִתָּה מֶרְיָם – נִסְתַּלַּק הַבָּאֵר... וְחִזְרָה בְּזִכְיוֹת שְׁנֵיהֶן.

מִת אֹהֲרֹן – נִסְתַּלְּקוּ עָנְנֵי כְבוֹד, וְחִזְרוּ שְׁנֵיהֶם בְּזִכְיוֹת מֹשֶׁה.

<< הרבי

מדוע הבאר קשורה כל כך למרים?

מסופר בפרשת חוקת¹ שכאשר "ותמת... מרים" אזי "לא היה מים לעדה", ופירשו חז"ל² "שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים", ולכן, במיתת מרים "לא היה מים לעדה", כיון שפסקה הבאר, ואז היה צריך להיות נס מיוחד - כמסופר בהמשך הפרשה³ שהקב"ה ציווה למשה להראות לבני ישראל נס שיהיו להם עוד מים.

לתלמיד
עמ' 4

ולכאורה, הרי זה דבר פליאה שאינו מובן:

אמרו חז"ל⁴ שה"מן" היה בזכות משה, וענני הכבוד היו בזכות אהרן; ואילו הבאר - ענין המים - היתה בזכות מרים דוקא!

3. שם, ז ואילך.
4. תענית שם.

1. חוקת כ, א-ב.
2. פרש"י עה"פ - מתענית ט, א.

מדוע דווקא המים היו קשורים כל כך עם מרים, ועד כדי כך, שכדי שלאחר מיתת מרים תוכל להיות הבאר בזכות משה ואהרן, היה צריך להיות ציווי מיוחד מהקב"ה שיהיה עוד הפעם מחדש⁵ "ודברתם אל הסלע גו' ונתן מימיו"?

תפקיד המים במערכת העיכול

נקודת הענין בזה, בהקדם מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות⁶ - ש"מים... אינם מן המזונות אבל הם מוליכין המזון למקומותיו הידועות".

כלומר: למרות שיש צורך במים, שהרי לולי המים ישנו ענין של צימאון שנוגע בקיום וחיות האדם, מכל מקום, תפקיד המים הוא לרכך את המזון ולהוליך את הדם בכל הגוף. וזהו שאמרו חז"ל⁷ "אכל ולא שתה אכילתו דם", כי, לולי המים נעשה הדם סמיך, ולא יכול ללכת ולהגיע עד לגיד היותר דק שבגוף.

הרמב"ם מסביר שאחד מתפקידיו של המים בגוף האדם הוא לרכך את המזון שהאדם אוכל ולהוליך את הדם שנוצר בכל הגוף. אך כאשר האדם אוכל ולא שותה, הדם שנוצר סמיך מדי ואינו מתערב בכל הגוף.

תפקיד המים בעבודת הנפש

מזה מובן גם ענין המים בעבודת האדם - שהרי כל הענינים כפי שהם בגשמיות באים מצד הענינים כפי שהם ברוחניות, והענינים ברוחניות הם מפני שכן הם בעבודת האדם:

יכולה להיות התבוננות טובה במוח שבראש, כך, שבשכלו יבין היטב כיצד צריך להתנהג, ולמרות זאת לא יומשך מזה בגיד דק שברגל או ביד, והיינו, שלא תהיה לזה השפעה במעשה בפועל; הוא מבין אמנם בשכלו, ויתכן אפילו שמרגיש זאת במדות שבלב, אבל למרות זאת, אין זה נמשך ומגיע לאצבע שביד, לאצבע שברגל ועד לעקב שברגל, שיהיה "רץ למצווה"⁸.

ועל זה יש צורך בעבודת האדם - שלא זו בלבד שהענין שבו נעשית העבודה יהיה כדבעי במקומו הוא, אלא שיומשך ממנו גם לכל שאר הענינים, והיינו, שכל הענינים הקשורים עמו יהיו באותו מעמד ומצב כמו שהוא בנקודה שבה התבונן או שהיה לו ההרגש שצריך להתנהג כרצונו של הקב"ה.

יכול להיות מצב שהאדם מבין בשכלו מה לעשות ואף מרגיש בליבו שהדבר ראוי, הוא מאוד רוצה לעשות את זה, אך בסופו של דבר זה לא מגיע ליד ולרגל. המעשה לא קורה בפועל. דבר זה דומה ל"אכל ולא שתה" שאז הדם סמיך, ואינו מגיע לכל הגוף.

כוונת השתייה בעבודת האדם, היא לוודא שהתובנה והרגש שאליהם הגיע האדם בשכלו ובליבו - משפיעים על כל כוחות נפשו, ומגיעים עד למעשה בפועל.

כעת שאנו יודעים את תפקיד המים בגוף האדם - לרכך את המזון, ולהעביר את הדם בכל הגוף, ואנו אף יודעים את הנמשל בעבודת האדם והנפש - שהתובנות שנמצאות במוח והרגשות שמתפתחים בלב ישפיעו על נפש האדם ויתבטאו אף במעשה, נמשיך לעיין כיצד כל זה קשור דווקא למרים, ולאשה היהודייה בכלל.

7. שבת מא, א. וראה שערי אורה צה, א. סה"מ תקס"ח ס"ע סט ואילך. ובכ"מ.
8. אבות פ"ד מ"ב.

5. שם, ח.
6. עירובין רפ"ג.

ג. תפקידי האיש והאישה בבית היהודי

מתווה כללי, יישום פרטני

כשם שהדברים אמורים בעבודת האדם בכל אחד מישראל - כן הוא גם בכללות מבנה הבית הישראלי:

לתלמיד
עמ' 6

ישנם ענינים המוטלים בעיקר על האיש - הבעל, ויש ענינים המוטלים בעיקר על האישה.

ענינו של הבעל הוא לתת הוראה כללית, באופן של נקודה, שהנהגת הבית, חינוך הילדים והנהגת כל אחד מבני הבית, צריכים להיות באופן המתאים על פי שולחן ערוך.

אבל כאשר צריכים להמשיך זאת בכל הפרטים: לקבוע את כל הפרטים של הנהגת הבית, את כל הפרטים של חינוך הילדים, ואת כל הפרטים של הנהגת בני הבית, כך, שגם הפרט היותר קטן שבחיי היומיום, יהיה ניכר ונרגש בו הענין של "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד"⁹ שאמר הבעל בבוקר - הרי זה תלוי בעקרת הבית, שהיא זו שמחדירה את הרעיון הזה ומביאה אותו בפועל בהנהגת הבית לכל פרטיו.

תפקיד הבעל הוא להתוות את הכיוון ואת המטרה, אך דווקא לאישה יש את הכישורים ואת היכולת לנווט את הבית בדרך הזו. זו הסיבה שעל הבעל לציית לאשתו, כי היא זו שתחליט כיצד בדיוק לחנך את הילדים, ובאיזו דרך הבית והמשפחה יתנהלו.

האישה היא כמו המים, שברובד הגשמי מפיצים את הדם בכל הגוף, לידיים ולרגליים, וברובד הרוחני - מפיצים את התובנות של המוח ואת הרגשות של הלב שיגיעו אל כל פינות נפש האדם, עד לכוח המעשה. כך גם בבית היהודי, זהו תפקידה של האישה, לוודא שהתובנה הכללית שהיא לחנך את הילדים בדרך היהדות, אכן תיושם בכל הפרטים של החיים בתור משפחה.

לכן באר המים במדבר הייתה דווקא בזכות מרים. משום שהמים מסמלים את איכותה של האישה היהודייה - לקחת את התובנה הכללית, ולוודא שאכן תשפיע על כל רבדי הגוף עד לידי פועל.

אברהם התווה, אך שרה החליטה על צורת היישום

כפי שרואים במוחש הן אצל יחידים והן אפילו אצל נשמות כלליות, אפילו אצל נשיאים בישראל, ועד ליהודי הראשון, "אחד היה אברהם".¹⁰

לתלמיד
עמ' 6

כאשר דובר על אודות חינוך הבנים, נתן אברהם את ההוראה הכללית - "אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט"¹⁰; אבל בנוגע לפרטי החינוך, כיצד לחנכו, ומאיזה חברים צריכים לשמור עליו - הרי זה נעשה על ידי שרה, ועל זה נאמר לאברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה"¹¹.

אברהם אבינו התווה את הדרך הכללית כיצד לחנך את הילדים לשמור את דרך ה', אך שרה היתה זו שהבינה כיצד ליישם זאת, כיצד לחנכו ואיזה חברים יש להרחיק ממנו.

11. שם כא, יב.

9. יחזקאל לג, כד.

10. וירא יח, יט.

כן הוא אצל כל בת ישראל, שכל אחת מהן נקראת בת שרה, רבקה, רחל ולאה - שכאשר הנהגתה היא על פי ההוראות והדוגמאות של ארבע האמהות, אזי אומרים: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" - בענינים הפרטיים שעליהם עומד הבית היהודי, החל מחינוך הבנים והבנות, ועד לכשרות המאכלים, כשרות הנהגה, שמירת שבת וחג ותוספת שבת וחג, וכל הפרטים שישנם בחיי האדם.

מרים — מחנכת היסטורית

כמו כן גם כאשר היתה אצל בני ישראל ההתחלקות של "שלושת הרועים"¹², כמובא בגמרא במסכת תענית¹³ שמתייחס למשה אהרן ומרים:

מרים - עוד בהיותה במצרים, התעסקה יחד עם אמה בהעמדת דור של ילדים שאחר כך אמרו "זה א-לי ואנוהו"¹⁴, כדאיתא במדרשי חז"ל¹⁵ ששפרה ופועה הם יוכבד ובתה מרים.

עוד במצרים, מרים יחד עם אמה יוכבד, התעסקו בחינוך ילדי ישראל, שגם במצב בלתי אפשרי כזה, יגדל דור של מאמינים, שהיו הראשונים להכיר את ה'.

כמו כן לאחר מכן, בצאת בני ישראל למדבר, היו המים בזכותה של מרים, והיינו, שמרים הנביאה פעלה להבהיר ולהאיר ("זכות" מלשון זכות ובהירות) אצל בני ישראל את ענין המים (בארה של מרים), שפעולתם היא להוליך את ה"מן" - "לחם מן השמים"¹⁶, חיות של יהדות שנמשך מן השמים, "לחם אבירים (אכל איש)"¹⁷, שלא היה בו פסולת¹⁸ - ולהמשיכו בכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ובכל הענינים שהיו קשורים עם בני ישראל.

גם במדבר, הייתה מרים המחנכת. עם ישראל קיבל לחם מן השמים, שמסמל חיות רוחנית שמימית, אך הוא היה יכול להישאר רק במוחם ולא להשפיע על גופם עד לכוח המעשה.

זה היה התפקיד של המים ושל מרים. לקחת את החיות הרוחנית של המן, ולשלוח אותה לכל פינות הגוף, בדומה לתפקידם של המים בגשמיות - לשלוח את הדם לכל חלקי הגוף.

ואחר כך היה צורך בנתינת כוח מיוחדת ונס מיוחד - שענין זה יחזור וימשך עוד הפעם על ידי משה ואהרן.

התפקיד של כל אישה

ככל עניני התורה - מהווה גם ענין זה הוראה עד לימינו אלו:

צריכים לדעת, שעל כל בת ישראל מוטלת החובה והזכות, שבזכותה יומשך בכל בית ישראל - בביתה הפרטי, אצל השכנים, ועד לקצווי ארץ - שהרי כל בני ישראל הם קומה שלימה¹⁹, ו"כל ישראל חברים"²⁰ ו"ערבים זה לזה"²¹ - האלוקות שב"לחם מן השמים", כפי שנמשך בכל מחנה ישראל על ידי מרים הנביאה בימיה.

ועל זה נאמר²² "ותצאן כל הנשים אחריה" - שמתייחס לכל נשי ובנות ישראל עד סוף כל הדורות, שכולן הולכות בהנהגת מרים ובדרך שסללה מרים - להביא את מי הבאר (בארה של מרים) בכל

18. ראה יומא עה, ב.

19. ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

20. ע"פ ס' שופטים כ, יא. וראה חגיגה כו, א. ירושלמי שם פ"ג סה"ו. תניא

אגוד"ק סוסכ"ב.

21. סנהדרין כו, סע"ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת בחוקותי כו, לו

22. בשלח טו, כ.

12. זכרי' יא, ח.

13. שם, ז ואילך.

14. בשלח טו, ב.

15. סוטה יא, ב. הובא בפרש"י עה"ת שמות א, טו.

16. בשלח טז, ד.

17. תהלים עה, כה.

עניני בית ישראל, ולהוליך את ה"לחם מן השמים", כך, שאפילו הענינים הגשמיים יהיו ללא פסולת, ללא קשיים, וללא העלמות והסתרים, והיינו, שהפרנסה תנוצל על דברים בריאים ומאירים, טוב לשמים וטוב לבריות, וטוב העושה פירות²³.

וכשם שהענינים הללו הם סיפורים שאירעו בשנת הארבעים, בתור הכנה לכניסה לארץ על ידי הדור שנכנס לארץ - כן הוא גם בנוגע להוראה בדורנו זה, שהוא הדור האחרון של הגלות, ובקרב ממש תהיה אתחלתא דגאולה והכניסה לארץ, על ידי משיח צדקנו, ביד רמה, ובשמחה ובטוב לבב.

משיחת י"ב תמוז ה'תשכ"א, הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם-התועדויות, כרך ל"א עמוד 136 ואילך

נקודות מפתח

- כשבני ישראל נסעו במדבר, הם שתו מים מבאר ניסית בזכותה של מרים. זה מראה על קשר מיוחד בין המים למרים הנביאה. מהו?
- תפקיד המים בגוף האדם הוא לרכך את המזון ולהוליך את הדם לכל אברי הגוף (רמב"ם). המשמעות בעבודת השם: המים מסמלים את המשכת התובנות השכליות והרגשיות של האדם עד לכח המעשה והמימוש בפועל.
- העיקרון נכון גם במבנה המשפחה בישראל. תפקיד הבעל: להתוות את הכיוון הכללי לפיו הבית יתנהל בדרך התורה. תפקיד האישה: להחליט איך ליישם בפועל את החינוך, ולממש את התובנה הכללית עד למעשה בפועל.
- זהו הקשר בין האשה היהודייה לבין המים. ההולכה והניווט של התובנות עד למעשה בפועל.
- לכן, כשמתגלע וויכוח בין שרה לאברהם על הפרטים הפרקטיים של חינוך יצחק, אלוקים מצווה את אברהם לשמוע בקול שרה אשתו.

צידה לדרך

תפקיד הגבר הוא להתוות את התובנה הכללית של הבית – לחנך את הילדים בדרך ה'. תפקיד האשה הוא לנווט ולהחליט מהי דרך הביצוע הנכונה בצורה פרטנית, ולממש את המטרה להאיר את הבית ולחנך הילדים בדרך התורה.

23. קידושין מ, א.